



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**Didaci Covarrvvas A Leyva Toletani Episcopi Segobiensis  
... Opera Omnia**

**Covarrubias y Leyva, Diego de**

**Antverpiae, 1610**

De virtutibus iuramenti confirmatorij, quoad contractus, cæterosque actus  
humanos.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96556)

ea in parte agnoscunt: tamen si varie locus a viris doctissimis legatur. [ His adde amputatione lingue punitu iuste iuste quidem hoc crimen, vt per ea membra quis puniatur per quae deliquit. l. 3. c. de seru. fugit. vbi Accus. adnotauit. ]

His equidem premillis poenis aduersus blasphemos statuti-  
24 tis non est pratermittendum, t blasphemum a testimonio repellendum esse in his causis, quae testes exigunt omni exceptione maiores: quemadmodum placet Alexand. in conf. 153. lib. 5. col. 4. Deci. conf. 163. num. 10. Thom. Grammatic. voio 22. num. 5. & 6. modo blasphemus fuerit semel saltem etiam poena pecuniaria pro hoc crimine damnatus: quod not. Nicolaus Boerius in dist. decis. 301. num. 13. post gl. Superantij in constitutionibus Neapolitan. tit. de blasphematoribus. quibus refragatur quod blasphemus iure civili infamis non fit, auctore Baldo in conf. 152. lib. 1. col. 1. quem sequitur Aymon Sauillan. conf. 6. col. 2. textus optimus in l. famosi. ff. ad leg. Iuliam maiest. Lubricum, inquit Iurifconsultus: lingue non debet facile trahi in poenam. Sed nihilominus hac in questione, etiam si verum sit, blasphemum infamem non esse infamia quidem iuris: attamen ipse cenfeo post vnica huius criminis condemnationem non esse hunc idoneu testem in his causis, quae requirunt testes omni exceptione maiores. quod probatur ex c. licet causam. de probation. vbi in causa ardua non admittitur testis, cuius fides aliqua ex parte diluitur. Nec negare possumus blasphemum post condemnationem esse infamem: saltem infamia facti. Atque ideo non est omnino testis idoneus. de quo ipse tractauit in Epitoma ad 4. libr. Decret. §. vltim. num. 7. & 8.

Quid de consuetudine blasphemandi: an ea excuset a  
25 poena exteriori? & quibusdam forsitan videbitur, consuetudinem prouinciae excusare blasphemos a poena exteriori & temporali, iuxta glos. in c. cum venerab. bis. de consuetud. quae probat, prauam consuetudinem excusare a poena exteriori, licet ea non excuset a peccato, & culpa. similis glos. in cap. denique. 4. distinctione. quas comendat Roma. in singul. 19. & Cremenf. in singul. 149. est etiam gloss. in c. sane de tempor. ordinat. tradit multa hac de re Rochus Curtius in c. vltim. de consuetud. fol. paruo. 14. notat Cardina. in consi. 132. colum. 2. Roman. consil. 467. multa tamen, quae ad huius conclusionis comprobationem citantur, pertinent ad consuetudinem, quae dubium actum interpretatur, eum inquam licitum esse dicentis. Si quid etenim fiat, quod in dubio est, an sit illicitum iure consuetudinis, vel licitum est, vel impunibile: quod Barto. sentit in l. si quis sit fugiuus. §. apud Labeonem. ff. de adit. edict. cuius nos alibi mentionem fecimus, eius opinionem examinantes. hoc ipsum Bartol. in l. singularia. ff. si certum petatur. significare videtur. quo in loco Iaf. & alij idem explicant. quod si aliquid vere illicitu sit, ac legi diuinae, vel naturali contrarium, profecto

26 consuetudo vtcaq, t fit longi temporis, minime excusatur: a poena temporali, & exteriori saltem a tota: licet excuset ab aliqua parte poene: quemadmodu adnotarunt Praposit. in d. c. den. que. Iaf. in d. l. singularia. Hippol. in l. limitatio. 19. ff. de fidei. r. Decius in c. nam concupiscentiam. 2. lectu. de constit. fenerat Innoc. in c. sane. de offic. ordin. tamen si contingat quibusdam rationibus minime puniri in Republica actum aliquem, qui legi naturali, & diuinae contrarius sit: vt simplex fornicatio t in meretricibus. Nec tamen id accidit ratione consuetudinis excusantis a poena: Sed quia Republicae interfit ob morum prauitatem eam fornicatione diffimulatione quadam permittere ad maius malum euitandum. Blasphemia vero, cum sit maximum crimen legi equidem naturali, diuinae, & humanae contrarium, minime debet ob vsum & consuetudinem prouinciarum impunita dimitti: idque senserunt Iaf. in l. ait prator. §. iurari. §. col. ff. de iureiur. & Gerard. singul. 83. Thomas Grammat. decis. 50. col. 2. excusatur tamen frequenter ad

28 mitiorem punitionem blasphemus qui iracundiae t calore blasphemauit. Archi. in c. quid exgo. 23. q. 4. Deci. conf. 163. num. 10. modo calor iracundiae a iusta causa oriatur: sicut si ex iniuria: sicuti explicant Abb. & Anan. in c. 2. de maledic. Iaf. in l. filiam tuam. C. de inoffic. testam.

29 Crimen autem t blasphemiae absque vilo discrimine puniri potest per iudicem ecclesiasticum, & secularem. c. 2. de maledic. tradit late & eleganter Barth. Soci. conf. 119. lib. 4. & an aduersus blasphemos possint procedere inquisitores heretice prauitatis, pender ab ea questione, qua tractari solet, Sitne blasphemia haereticis, t quam obiter paulo ante tetigimus, & latius exponit Alfonso a Castro lib. 1. de iusta haereticorum punitione. c. 12. etenim vbi blasphemia actus eius circumstanti-

tiis vel haereticis sit, vel praesumit possit error intellectus, aut denique addit suspicio haereticis, poterunt inquisitores eam punire: sicut de sortilegiis cauetur in c. accusatus. §. Jan. de heretic. in 6. qua de re multa tradit eleganter pro eius indigni tudine Iacobus Septimazensis in institutionib. Catho-

Postremo, solet dubitari quem sensum habeat illa praecpta, quae plerunq; iniunguntur a praelatis subditis, qui iuramento obedientiam t promissere, his quide verbis: Sub poena praestiti iuramenti. & satis constat hac significatione, quod id praecipitur sub poena periuuri: nempe quasi dixerit quis, hoc tibi praecipio sub iuramento mihi praestito, ita vt si non feceris, periurus sis. Nam poena iuramenti praestiti periuurium est & eius supplicium: quod fole periuuri iuligit. Nec enim iuramentum praestitum est poena nec periuurium ipsum absolute, quia culpa est: sed sensus huius loquutionis est sub poena praestiti iuramenti: id est, sub poena, quae ei imponi, qui iuramentum violauerit. Vnde Genitius ille, praestiti iuramenti, no stat intransitivus: id est, sub poena, quae est praestiti iuramenti, vt explicat Ioan. Driedo. in Christiana libertate. pag. 172. quo in loco scribit omnia mandata Recloris t vniuersitatis alicuius, vt intersit scholasticis alicui congregationi, Missarum celebrationi, non esse dure accipienda, etiam si fiant sub poena praestiti iuramenti, quasi mandator ipse voluerit ita vocatos ad mortale periuurium crimen obligare, si non fecerint quod eis mandatum fuerit. Tenim praesumendum est attenda pia mandantis intentione, quod in his communibus congregationibus quae magni ponderis non sunt, tantum voluerit ad memoriam iuramentum reuocare, ne per contemptum omitterent subditi obedire eius praecptis: non tamen, vt periuurium ab his committatur, quod maxime est obseruandum, ne passim quis temere periuurij reus damnetur: etiam si omisit facere quod superior mandauerit. Hac de prima huius Relectionis parte.

Finis Prima Partis.

SECUNDA RELECTIONIS  
PARS DE VIRIBVS IVRAMENTI CONFIRMATORIJ, QUO AD CONTRACTUS, CETEROSQ; ACTUS HUMANOS.

Ex secundae partis initio haec colliguntur.

SVMARIA.

- 1 Actus contrarius bonis moribus iuramento non firmatur. Contra adit ratio intellectus. ad tex. in regu. non est obligatoriu. de reg. iur. cu. n. sequen. §. nu. 1.
- 2 Bonis moribus contrarium est aliquid dupli modo.
- 3 Cuiuslibet moribus contrarius actus an iuramento firmetur. §. nu. 6.
- 4 Contrarium iuramento esse, & bonis moribus repugnare, dicitur Iaf.
- 5 Turpia quae sunt, iuramento non firmantur.
- 6 Pactio futura successione quatuor ratione sit contraria bonis moribus.
- 7 Penalit stipulatio apposta promissioni de non renouando testamento: et item de contrahendo matrimonium, contraria est bonis moribus.
- 8 Stipulatio matrimonij contrahendi penalit non valet, nec iuramento firmari potest.
- 9 Promissio de testamento non renouando turpis non est, ideoq; iuramento confirmatur.
- 10 Promissio turpis alius iuramento firmari non potest.
- 11 An sit necessaria exclusio a iuramento praestito contra bonos mores?
- 12 Iuramentum charitati contrarium turpe est, & iuramento non confirmatur.
- 13 Iuramentum reuerentiae contrarium est turpe, nec iuramento firmatur. §. num. 25.
- 14 Pactum, vt quis contra priuilegium conueniatur in solidum est turpe, nec iuramento firmatur.
- 15 An nobilit vel hidalgus possit renunciare beneficio, quod habet, ne in carcere pro debito mittatur cum nu. sequentibus usque ad finem.
- 16 Renunciatio priuilegiorum iurata, quatenus valet.
- 17 Nobilitas quid.
- 18 Beneficio cessionis honorum, an possit renunciari?
- 19 Debitor dilationem solvendi petens, videtur renunciare beneficio cessionis.
- 20 Renunciatio priuilegiorum speciatim fieri debet, alioquin vnus renunciatio non tollit aliud.
- 21 Carceratio debitoris quando fieri possit.
- 22 Mater tutrix an possit in carcerem mitti pro pecunia debita filij.
- 23 Reuerentia iure an possit quis renunciare, & ibi de intellectu. ad Gregor. ff. de iureiur.
- 24 Priuilegijs nobilitatis quatenus renunciari possit.
- 25 Priuilegijs, ne testamtu dicendi causa quis domo extrahatur, quod est priuilegium personae, & seminu concessum est, an renunciari possit.
- 26 Priuilegijs turis an renunciari possit.
- 27 Priuilegijs fori clericus renunciare ne iurato quidem potest. §. vltim. in l. d. c. ratio textus, in cap. si diligenti, de iora conuicti.



loco respondimus, promissionem istam iuramento confirmari in nunc sensum, ut testator, qui contra iuratum promissionem testamentum reuocauerit, periurus planè sit, licet valeat secundum testamentum: ita equidem post multa hanc opinionem probauimus, numer. 15. Nec vere dici poterit ex d. l. stipulatio hoc modo concepta, promissionem non reuocandi testamentum contrariam esse bonis moribus. Nam ea iurifconsulti responsio locum habet in penali stipulatione: non in simplici promissione. Sicut & in simili licet promissio penalis matrimonij contrahendi contraria est bonis moribus. d. l. Tria. & cap. gemma. non tamen simplex promissio coniugalis contractus: sicut satis manifestum est in ca. cur. & in cap. ex litteris Syluam. de sponsalibus, quod & Ioan. Imol. in d. c. cum contingat. 1. Bartol. in membro explicat. Sic licet promissio simplex, aut iurata non reuocandi testamentum non sit bonis moribus contraria, erit tamen aduersa bonis moribus penalis stipulatio & promissio non reuocandi testamentum. d. l. stipulatio hoc modo concepta. Sic denique Bart. in d. l. si quis pro eo. nu. 6. dum explicat exempla text. in d. l. stipulatio hoc modo concepta. & in d. l. Tria. ad hunc modum est intelligendus. Nec voluit Bartol. simplicem promissionem matrimonij contrahendi, & simplicem item promissionem non reuocandi testamentum, contrarias esse bonis moribus, quidquid alij hac in quaestione scripserint, non rectè examinautes Bart. sensum.

12 Decimo <sup>†</sup> ab eadem prima conclusione palam inferitur, promissionem actus turpis, contractumue turpitudinè continentem minime confirmari iuramento: quod iuris est apertissimi. Nam & superius satis probauimus, iuramentum, quo turpe quid promittitur, minime seruandum esse, nec obligare: cum ei desit comes necessarius, nempe iustitia. Quamobrem satis constat nullà hinc oriri obligationem: quod Bartol. in d. l. si quis pro eo. notat numer. 6. quem alij frequenter in suffragio sequuntur. Nec <sup>†</sup> est necessaria absolutio à vinculo huius iuramenti secundum communem omnium opinionem in dicitur. cap. cum contingat. Quibus obstat. text. singularis in cap. cum quidam. §. vltim. de iureiur. au. quo probatur, necessariam esse absolutioem à iuramento praestito de non loquendo patri, vel matri, forori, vel fratri: aut non exhibendo eis humanitatis subsidium: cum tamen, ut ibidem expressim asserit summus Pontifex, hoc iuramentum illicitum sit, & contrariū rationi. Etenim non loqui proximo est contra charitatem <sup>†</sup> erga extraneos: erga patrem est

13 contrarium paternae <sup>†</sup> Reuerentiae: item non subuenire repugnationi naturali. cap. inter cetera 22. quæst. 4. l. si quis à liberis. §. si parens. ff. de lib. agnos. ideo prædicta responsio in d. §. vltim. eum præmittit, iuramentum esse illicitum ex parte iurantis, & nihilominus absolutioem requirat, cum debet habere sensum, ut absolutio ad cautelam potius in ea specie, quam necessario requiratur. quemadmodum illum text. intellexere gloss. Hostiens. Imol. & Panorm. ibique hic est verus huius responsionis intellectus: tamen Cardin. Innocent. & Felin. ibi Andr. Alciat. in dicitur. cap. cum contingat. num. 80. & Anon. in dicitur. cap. cum quidem. §. vltim. conentur intelligere præfatum text. ita quidem, ut necessaria sit absolutio à iuramento, quoties in aliquo casu poterit seruari absque interitu salutis aeternae: licet eius observatio peccatum inducat aliquo casu. Sic sane si promissio iurata contineat id quod bonis moribus repugnat regulariter, aliquo tamen casu promissum sit, erit necessaria absolutio ad hunc effectum, ut etiam in eo casu non habeat iuramentum vim obligandi. Cuius rei exemplum est in d. §. vltim. si quis iurauerit non alioqui parentes. potest enim contingere, quod observatio illius iuramenti non sit peccatum, & possit omittere loquelam istam absque vilo vitio & culpa: nempe cum parentes non indigerent hac familiaritate, nec esset oportuna, aut conueniens: atque ideo quo ad istos casus, quos iuramentum potuit iuste comprehendere, & comprehendit, absolutio necessaria est. Ego vero hanc interpretationem censeo non esse admittendam, quippe qui videam in eo text. præmitti iuramentum illicitum fuisse: & contrariū bonis moribus: unde ex ea parte, qua iuramentum illicitum est, non potest congruè vera absolutio ab ea contingere, quemadmodum superius dictum est. §. 6. nu. 6.

14 mo est contra charitatem <sup>†</sup> erga extraneos: erga patrem est

15 contrarium paternae <sup>†</sup> Reuerentiae: item non subuenire repugnationi naturali. cap. inter cetera 22. quæst. 4. l. si quis à liberis. §. si parens. ff. de lib. agnos. ideo prædicta responsio in d. §. vltim. eum præmittit, iuramentum esse illicitum ex parte iurantis, & nihilominus absolutioem requirat, cum debet habere sensum, ut absolutio ad cautelam potius in ea specie, quam necessario requiratur. quemadmodum illum text. intellexere gloss. Hostiens. Imol. & Panorm. ibique hic est verus huius responsionis intellectus: tamen Cardin. Innocent. & Felin. ibi Andr. Alciat. in dicitur. cap. cum contingat. num. 80. & Anon. in dicitur. cap. cum quidem. §. vltim. conentur intelligere præfatum text. ita quidem, ut necessaria sit absolutio à iuramento, quoties in aliquo casu poterit seruari absque interitu salutis aeternae: licet eius observatio peccatum inducat aliquo casu. Sic sane si promissio iurata contineat id quod bonis moribus repugnat regulariter, aliquo tamen casu promissum sit, erit necessaria absolutio ad hunc effectum, ut etiam in eo casu non habeat iuramentum vim obligandi. Cuius rei exemplum est in d. §. vltim. si quis iurauerit non alioqui parentes. potest enim contingere, quod observatio illius iuramenti non sit peccatum, & possit omittere loquelam istam absque vilo vitio & culpa: nempe cum parentes non indigerent hac familiaritate, nec esset oportuna, aut conueniens: atque ideo quo ad istos casus, quos iuramentum potuit iuste comprehendere, & comprehendit, absolutio necessaria est. Ego vero hanc interpretationem censeo non esse admittendam, quippe qui videam in eo text. præmitti iuramentum illicitum fuisse: & contrariū bonis moribus: unde ex ea parte, qua iuramentum illicitum est, non potest congruè vera absolutio ab ea contingere, quemadmodum superius dictum est. §. 6. nu. 6.

Verū quo manifestius ostendamus prænotatam interpretationem falsam esse, oportet in specie dicitur. §. vltim. tria considerare. Primum quoties filius qui ita temerè iuravit, patrem tenetur alloqui, aut alere sub peccati reatu, & isto ca-

su dubio procul absolutio à iuramento necessaria non est: quia iuramentum nullam quo ad hoc induxit obligationem, quod fatentur omnes. Secundū, quod hic constituitur potest, cum continet casum, quo absque laesione Reipublicae, vel offensa diuina filius non potest parentem alloqui, aut subuenire: & hac in specie absolutio minime datur à iure, nec ab homine huiusmodi iuramenti, quod in hoc sensum rem iustissimā, & necessariam comprehendit: qua ratione non potest responsio d. §. vlt. in hoc casu intelligi: dum absolutioem à iuramento concedit. Tertio contingere potest filio ita iuranti, quod non teneatur patrem alloqui, nec ei alimēta exhibere aut subuenire: multis quidē de causis, quæ ipsam ab obligatione exculcare possunt: & adhuc in ista specie opinor, iuramentum istud non obligare iuramentum, nec teneri eius vinculo, nec esse absolutioem necessariam. Si quis etenim iuret, non facturum aliquid melius bonum, quod tamen facere non teneatur: peccat quidem iurando, in quantum ponit obicem Spiritui sancto, qui est boni propoliti inspirator: non tamen peccat iuramentum seruando: sed multo melius facit, si non seruet, secundum Thom. in 2. 2. q. 89. articulo 7. cuius sententiam latius examinamus in dicitur. §. 6. numer. 7. Quis autem ita proterue impius erit, quod neget melius esse, filium patrem alloqui, eique subuenire etiam ubi nec loqui, nec subuenire tenetur, quam ab his operibus pijs abstinere? certe nemo. Quamobrem absolutio ab hoc iuramento, cuius meminit Rom. Pontif. in d. c. cum quidam §. vltim. etiam si in eo accipiatur sensu, quem Anton. Card. & alij comminiscuntur, necessaria non est. Poterit forsitan ea responsio in hunc modum intelligi, ut absolutio requiratur ibi non à iuramento, sed à peccato, quo iuramentum commiserit ita temerè iurando: siquidem manifestum est, iuramentum illud fuisse temerarium: cum fuerit illicitum. cap. inter cetera 22. q. 4. idcirco peccatum qui iuravit, iurando commisit. Unde text. ille interpretandus est hoc sane modo: dum dixit, absoluedi sunt ab illius obseruantia iuramenta id est à peccato, quod commiserunt iurantes, cum promiserunt seruare id quod in dispensatione salutis aeternae manifeste vergebat. Igitur iuramentum praestitum contra bonos mores obligatorum non est, nec confirmat contractum gestum contra bonos mores, aut contra legis prohibitionem à bonis moribus procedentem.

Postremo ex hac 1. Bar. conclusione procedit intellectus ad text. in l. alia. §. vlt. ff. solu. mar. ubi iurifcō. scribit, pactum, quod tollit priuilegium <sup>†</sup> alicui competens ob reuerentiam & honestatem personae, ne conueniatur ultra quam facere possit, esse contra bonos mores. Nam ea pactio iuramento minime confirmabitur: quia est priuilegium illud deductum à iure naturali, quo illis personis debetur maior amor, & reuerentia: atque ita hanc opinionem tenent gl. Bar. Imo. Alex. & alij magis communiter in d. l. alia. §. vlt. Alcia. in d. c. cum contingat. nu. 99. [69.]

Hinc sane disputari poterit quæstio elegans, quæ semel in hoc Granatenfi Prætorio memini controuersam in specie fuisse apud iudices eruditissimos, ac iuris vtriusque consultissimos, ipsumque huius Curiae Praesidem Dab Alau & Elquinel Abulensem episcopum, diuini & humani iuris insigni disciplina, maxima ac non vulgari in expediendis negotiis dexteritate percelebrem, quorum quidem tribunali contigit ea controuersia, an <sup>†</sup> nobilis, quem Hidalgo Hispani dicimus, & qui iure saltē Regio ob debitam pecuniam seu as alienum in carcerem mitti non potest ob nobilitatis priuilegium, possit huic speciali favori renuntiare ita sane, ut propter hanc renunciationē Hidalgo in carcerem ratione æris alieni ducatur deficientibus bonis in quibus sit locus executionis? tandē definitum fuit, prædictam renunciationē validam fuisse, & eius causa posse nobilem ob as alienum non obstante eius priuilegio, in carcerem mitti, si nō habeat bona, ex quibus possit debita pecunia solui. Huic definitioni multa obstat, & suffragantur, quæ eius examen dubium efficiunt: qua ratione aliqua hic repetemus, quæ in simili tradidimus in lib. 2. variar. resolut. cap. 1. Et quia hæc sententia in sui fauorem habet regulā <sup>†</sup> iuris, quæ per se mitti. posse quemlibet renuntiare his, quæ in sui commodum statuta sunt. l. si quis in conscribendo. Cod. de pact. cum similibus. oportet hoc in loco primum ea tradere, quæ refragari videntur, ac simul si quid responderi obiectionibus possit.

Primum etenim obstat, quod nobilitatis iura ad sanguinem pertineant, quasi iura sint sanguinis l. 2. §. quæ omnia C. de iur.



Sperelo in l. perique. ff. de in ius voc. Hippol. in practica criminali. §. attingam. num. 64. Ludo. Gomez. in c. 2. de iudic. in 6. nu. 22. Andr. à Pomate in addit. ad Bart. in authent. matris & auie. C. quando mulier. offic. fungi possit. quod longius ipse probauit in d. lib. 2. variar. resolut. cap. 1. num. 3. quo in loco multa hac de re tradidimus. Igitur nemo potest renunciare privilegio, quod habet, ne in carcerem mittatur pro debito aut re alieno. Sed tamen huic rationi primum respondetur, quod Bart. ipse in eadem l. si quis sub conditione. num. 18. contrarium in matre tutrice adnotauit: cui consentiunt plures, quos ipse retuli in d. cap. 1. num. 3. & sane hac posterior opinio receptior est. Attamen quia prior à me probata fuit in d. cap. 1. secundo respondeo, eam opinionem procedere in renunciatione generali, cum mater omni legum auxilio renunciauit: quasi aliud dicendum sit, ubi mater specialiter huic privilegio renunciaisset, ut in hac quaestione patet, quae de speciali renunciatione tractat. Adhuc verò quia hac responsio non omnino tuta est ob eandem rationem, quae eadem videtur esse in renunciatione generali, & in speciali, opinor hanc tertiam obiectionem parum obesse: quia specialem rationem habet ex causa pietatis & reuerentiae, amorisque paterni: quae omnia inter parentes & filios contingentia impediunt hanc in carcerem detractionem ob as alienum, & huius beneficii renunciationem efficiunt inhumanam, bonisque moribus contrariam text. singul. in dicit. l. alia. §. eleganter. ff. sol. matr. Quamobrem non est congrua argumentatio ea, quae fit in praesenti controuersia à renunciatione beneficii & privilegij hac ratione competentis parentibus erga filios, ad renunciationem beneficii nobili competentis. Quarto illud magis nobilibus fauet, quod nobilibus maiores deferuntur honores, quam plebeijs. cap. de prabend. l. nobilitates. Cod. de commer. & merc. no. Iason. per text. ibi in §. item Seruiana. num. 26. de actio. late Andr. Tiraquel. in tract. de nobilitate cap. 20. honor autem reuerentiam praemittit. l. honori. & l. pares. ff. de oper. liber. Bald. in l. liberti. 4. colum. C. de oper. liber. & in cap. licet de probatio. vnde & in 25 decalogo praecipuum est, Honora patrem & matrem. Turi autem & privilegio reuerentiae causa indulto quis renunciare non potest, textus optimus in l. vlt. C. de bonis libert. Rom. in sing. 280. Alexand. & Iaso. in l. penult. C. de pact. 5. col. Dec. in l. venia. col. vlt. C. de in ius voc. quamobrem in specie & privilegio l. ad egregias. ff. de iur. iur. nobilibus & egregijs personis concessio, quod ei non possit quis renunciare, notant. Rom. in sing. 169. Cynus in l. nec honorem. C. de episcop. & cleri. Alber. & Alex. in d. l. ad egregias. Felin. in cap. si qui restit. de testibus. col. 1. à quibus fere adducitur text. in c. 2. ad fin. de iudic. in 6. quo probatur, non posse municipales renunciare privilegio à iure sibi concessio, ne teneantur ad iudicem accedere causa dicendi testimonium: quia, ut Doctor praecitati existimant, id concessum fuit reuerentiae iure & ratione: quem textum commendat Domini. in cap. indemnitate. §. vt autem. de elect. in 6. quamobrem & Ludovic. Gomez. in dicit. cap. 2. numer. 45. quoad l. ad egregias. eundem intellectum probat. Igitur cum hoc privilegium nobilibus concessum, ne in carcerem ob as alienum mitti possint, datum eis sit reuerentiae & honoris causa: constat, ei per nobiles renunciari non posse text. opt. in dicit. leg. alia. §. eleganter. quo probatur non posse pacto partium tolli privilegium, quod reuerentiae causa datum sit. Ego verò, ut huic rationi

26 satisfaciam, considero, quod nobilibus multa privilegia iure concedi, quorum aliquot directe tendunt ad reuerentiam, & honorem eis exhibendum: qualia sunt locus sublimior inter plebeios, item quod plebeis praerantur in honoribus: & in his fortassis obtinebit quod renunciatio admittenda non sit, quia hac non potest renunciatio nocere, quin & toti nocet nobilitati: idcirco renunciatio non procedit ex eo, quod reliquis nobilibus & toti nobilitati praedicta. arg. text. in cap. si diligenti. in foro compet. alia quidem nobilium privilegia licet ea concessa sint, ut honos deferatur nobilitati: non tamen tendunt immediate & directe ad exhibitionem reuerentiae publicae: ut sunt immunitas à publicis oneribus, quod in carcerem publicum ob as alienum non mittantur nobiles, & his similia: in his profecto renunciatio admittenda est. Nec quicquam oberunt ea, quae in contrarium fieri adducta. Primum etenim text. in l. vlt. §. vlt. C. de bonis libert. non probat id, quod ex eo adnotatur: siquidem tantum inibi constat, non censeretur remissum ius ingratitudinis, nec ius reuerentiae exhibende patrono à liberto, etiam si remittatur ab eo ius patronatus.

Quia per hanc remissionem generale ius patris

tus, non videtur patronus remississe ea iura, quae ratione beneficii accepti in remuneracionem, & reuerentiam libertus patrono exhibere tenetur: haec etenim pertinet ad gratitudinem libertatis à patrono data, & reuerentiam ei debitam, atque ad evitandam ingratitudinem: idcirco remittendum non est, patronum velle per remissionem iura patronatus, quod libertus possit libere ea agere aduersus eum, quae ingratitudinem inducerent: atque hic est illius constitutionis sensus: cum tamen de renunciatione specialis patroni etiam contineret ea, quae sibi reuerentiae & honoris causa debentur: profecto prodesset renunciatio quoad penas iure humano statutas aduersus libertos, qui patronis non exhibent honorem ac debitam reuerentiam: haec etenim, si ad patronum pertineant, is remittere possit, non tamen prodesset haec renunciatio quantum ad culpam, & vitium, quod ratione ingratitudinis contraheret libertus omittendo officiales operas: atque in hoc sensu futura culpa remitti potest quoad penas ingratitudinis contrapatroni commissa. Vnde mihi non placet, quod Bal. in dicit. l. vlt. ad fin. C. de oper. lib. scribit, asseuerans, non posse patronum remittere renunciatione expressa ius reducendi libertum in seruitutem ob ingratitudinem. Nam ex hoc non remittit reuerentiae iura, quae ex causa data libertatis sibi debentur: sed penam iure humano aduersus ingratum libertum statutam. Et nihilominus condigna quidem alia poena pro delicti culpa libertus ingratus à iudice puniendus erit.

Ea vero responsio Iurisconsulti, quae refertur in d. l. alia. §. eleganter. ideo renunciatione tolli non potest, quia rationem habet non tantum à reuerentia simplici, sed ab ea, quae simul est pietati paternae coniuncta: quae duo efficiunt eam pactionem contrariam bonis moribus, atque nullam, & iniquam.

Quod autem ad comprobationem tradidimus circa intellectum l. ad egregias. profecto minimè probatur in d. c. 2. de iudic. in 6. quia ea de causa specialis est in monialibus, & quilibet quidem ratione: non solum ex eo, quod reuerentiae, honoris causa id privilegium concessum sit, sed ne detur occasio vagandi monialibus, quibus iure pontificio, & plebique ex voto necessario conuenit ea inclusio, vt non possint honestè monasterium exire, etiam ad iudicem profertendis testimonijs, sic denique Felin. in cap. si diligenti. de foro compet. num. 24. ad illum text. respondet sententiam posse renunciari beneficio l. ad egregias. quod magis in specie adnotarunt Roman. & Aret. in ead. l. ad egregias. Angel. in d. l. alia. §. eleganter. per sit. glos. in l. unum. C. de restit. optimus text. in d. c. 2. de iudic. in 6. cum dicit, feminas inuitas ad iudicium trahi non posse: igitur sponte per illius beneficii renunciationem poterunt ad iudicium accedere & trahi. Maxime fatentur Cynus in d. l. nec honorem. Felin. in d. c. si diligenti. num. 24. & Iaso. in d. l. ad egregias. num. 1. & Ludo. Gomez. in d. c. 2. num. 51. dum approbat Felin. distinctionem, quod licet huius beneficio l. ad egregias. non possit quis in vniuersum renunciare: poterit tamen quodam in casu eadem renunciatione vt: quod probat l. quamuis. versus. in ius. ff. de in ius vocand. summa l. vnica. C. cod. tit. Ego autem & si videam hanc vltimam Cyni sententiam passim admitti, & eam plurimum suffragari huic sententiae, quam defendere conamur: nempe posse nobilem quodam in contractu renunciare nobilitatis privilegio, quo nobiles gaudere debent, ne pro re alieno mittantur in carcerem: attamen et Cyn. Iason. Felin. & alij ita intelligo eorum distinctionem in specie dicit. leg. ad egregias. & ex dicit. l. quamuis. & ex dicit. cap. 2. in princip. vt quis tacite renunciare valeat huic privilegio, si in aliqua causa sponte velit ad iudicem accedere pro testimonio ferendo absque expressa quidem renunciatione. Idque mirum non est: nam in d. cap. 2. de iud. in 6. hoc significatur ex privilegio egregijs personis & feminis concessio, quod inuita non trahantur ad iudicem: quasi certissimum sit, nihil privilegio nocere, si sponte velint ipsi egregij ad iudicem accedere. Atque hic est sensus huius conclusionis. Nam quoties privilegio ob reuerentiam concessio renunciari non potest, eaque renunciatio à iure improbat, vt bonis moribus contraria, certè nec in quodam peculiari, & speciali casu admittenda est, quod expressim probatur in d. l. area. §. eleganter. ff. sol. matr. cui decisioni nulla congrua responsio dari poterit: quod vero Iason. Felin. & alij post Cyn. tradidit, nempe renunciationem generalem l. ad egregias. quoad omnes causas non valere: mihi non placet, quia nobilitati publicae nulla ex hoc iniuria irrogatur, quod

- 2 Ius publicum remitti non potest pacto priuato.
- 3 Agricultura causa publica est, ideoque pactum vel iuramentum ei contrarium non valet: Et ibidem intellect. ad text. in l. 2. Et l. quemadmodum. Cod. de agr. & cens. lib. 11. Et inibi explicatur, qui sint coloni censiti, adscriptitij, & originarij.
- 4 Colonorum variæ species, Et adscriptitij qui.
- 5 Originarij coloni Et cines qui.
- 6 Incolarum Et ciuium differentia.
- 7 Censiti coloni qui.
- 8 Edificiorum publicorum ciuitate fauor, Et an ei renouari possit, Et ibidem intellect. ad l. senatus. ff. de contrab. empt.
- 9 Instantia an percat triennio, non obstante pacto partium, etiam iurato.
- 10 Prorogari instantia litis ex pacto partium contra leges an possit.
- 11 Statuto de solvenda pecunia pro frumenti debito, an possit renouari.
- 12 Donatio concubine à clerico facta, etiam iurata non valet.
- 13 Iuramentum confirmat contractum prohibitum principaliter in fauorem priuatum.
- 14 Alienatio fiondi dotalis iuramento validatur.
- 15 Fauor publicus Et priuatus quo pacto consideretur in legibus constituendis.
- 16 Finit rei cuiusque duplex: principalis Et secundarius.
- 17 Iuramentum adeo confirmat contractum ob priuatum fauorem prohibitum, ut non tantum sit ipsum seruandum, sed ipse contractus.
- 18 Iuramentum an habeat hanc vim confirmandi contractum prohibitum à lege ciuili: quoties lex ipsa hanc confirmationem expressim impedit.
- 19 Dotalia quomodo alienari deberent, si quidem alienandi necessitas preuat.
- 20 Alienatio rerum paraphernarum fieri potest absque iuramento.
- 21 Parapherna quomodo differant priuilegijs à bonis dotalijs.
- 22 Donatum propter nuptias non potest alienari à marito, Et quomodo alienatio debeat fieri: ut valet: ibidem intellect. auct. siue à me. C. ad Vellu.
- 23 Iuramentum habet vim duplicis Et repetiti consensus.
- 24 Iuris ciuili finis præcipuus animarum salus.

**E**ADEM Bartol. commentaria secuti secundam constitutionis conclusionem, et Actus in fauorem publicum principaliter prohibitus, iuramento confirmari non potest. Hæc probatur in cap. si diligenti. de foro compet. cap. cum ad Apostolicam. de reg. l. ius publicum. ff. de pactis. quibus satis expressum est, idemque ratione manifesta constat, non posse ius publicum pacto priuatorum remitti. Sic sane hanc conclusionem tenuit Bartol. in d. l. si quis pro eo. num. 7. quem sequuntur Doctor. inibi Anton. Abb. & alij in d. c. cum contingat. quo in loco Andr. Alciat. num. 83. & Corneus in rep. authent. sacramenta puerum. num. 29. C. si aduers. vendit. fatentur hanc opinionem communem esse eam secuti. Idem fatetur. Ioan. Imol. in d. c. cum contingat. num. 35. Qui tamen ab ea discedit ex eo, quod licet ius ciuile aliquem actum prohibeat in fauorem principalem Reipublicæ: non per hoc idem actus iure Pontificio prohibitus est: ius autem canonicum est equidem considerandum quoad iuramenti vim & effectum; qua ratione videtur, actum iure ciuili tantum prohibitum principaliter ob Reipublicæ fauorem, posse iuramento confirmari. Cui rationi non admodum est difficile responsum accommodare. Nam utcumque actus aliquis iuratus sit, nemini præiudicat, nisi iuranti; quod satis expressum est in dict. cap. cum contingat. in fin. sed si priuato præiudicium non fit ex actu ab alio etiam iurato: multo fortius Reipublicæ minimè debet præiudicium inferri: atque ita fat. iure probatur, Bart. opinionem veram esse, quicquid Ioan. ab Imola contrariū voluerit. Denique l. non dubium. Cod. de legib. quæ respondet, actum iure ciuili prohibitum iuramento non confirmari, adhuc poterit iuxta hanc secundam conclusionem intelligi, ut tandem ea responsio procedat, quoties prohibitio legis tendit in fauorem Reipublicæ, & principaliter.

Primo ex hoc inferitur intellect. ad text. in l. 2. Et in l. quæ admodum. Cod. de agricol. & cens. lib. 11. quibus constitutionibus statutum est, non posse quem vendere prædium, & retinere colonos agriculturæ prædij adscriptos. Ea etenim prohibitio, ut patet in dict. l. quemadmodum. publicam vtilitatem respicit, ne agricultura detrimentum patiatur in graui Reipublicæ dispendium: idcirco ille contractus nec iuramento confirmabitur. Cui quidem decisioni præmittendū erit, olim cum maior cura agriculturæ habebatur, fuisse colonos quosdam, qui adscriptitij dicebantur. Et hi per contractum priuatæ conuentionem adstringebantur agri alicuius culturæ, ut perpetuò operam in eo agro colendo impenderent. De his agit titulus Cod. & agricol. & cens. vbi gloss. in rubr. tex. opt. & ibi Panor. eleganter in cap. indicatū. de immuni. eccl. tradit Ludo. Cælius lib. 4. l. c. antiq. cap. vlt. vnde qui agricolationi recens adscribuntur cum alijs colonis ibidem originarijs, adscriptitij dicuntur: quod etiam explicat Oldendorpius 3. actionum classe. actio 9. Alij autem dicebantur coloni originarij: & hi sunt, qui ex adscriptitij nascuntur & procreantur. l. colonos. C. de agr. & cens. Quoniam colo-

quod aliquis, licet egregius sit, polliceatur se accessurum ad iudicem pro ferendo testimonio, quoties ab eo in quaerente causa vocatus fuerit: qua ratione, etiam si articulis hinc non attingat nostram quæstionem, opinor aduersus Cyn. & alios hanc renunciationem admittendam fore, ac nisi forsitan quis existimauerit, ex hoc iniuriam irrogari, ac præiudicium fieri toti nobilitati, quod ipse minimè cen-  
 teo. Sic denique renunciatio specialis priuilegij d. l. ad egre-  
 gios. etiam expressa valida iudicabitur, secundum Rom. Fel.  
 & alios huius partis auctores, quicquid alij dixerint.

Quinto, aduersus præscriptam sententiam facit tex. in d. §. eleganter. quo probatur, non valere pactioe, qua quis renunciat beneficio à lege dato, ne conueniatur vltra quàm facere possit, quod in effectu concessum est, ne pro debito quis in carcerem mittatur: sed ea responsio procedit in his personis, quibus ratione reuerentia simul, & pietatis, aut naturalis dilectionis priuilegium hoc conceditur, ratione quidem deducta à bonis moribus, idcirco non idem erit in multis aut nobilibus, qui hoc priuilegium alia ex causa habere. quam solutionem iam obiter hac in disputatione attigimus.

Sexto, foriter hac in controuersia argumentor. et ex cap. si diligenti. de foro compet. quo apparet, clericum etiam cum iuramento non posse renouari priuilegio fori, ut apud iudicem laicum conueniatur, non alia ratione, quam quod hoc priuilegium concessum sit ordini clericorum, & dignitati status ecclesiastici. Eadem ergo ratione nec nobilis poterit renouari priuilegio nobilitatis, ne is in carcerem publicum pro soluendo ære alieno mittatur, cum hoc priuilegium nobilitati statui & nobilitati iure datum sit, eiusque renouatio, ac denique missio in carcerem alicuius nobilis, totius nobilitatis deroget excellentia. Ego quidem non inficior hanc esse vrgentem argumentationem: sed tamen animaduertendum esse censeo, disparem esse rationem, quod quidem priuilegium clericorum ob sacras res, quæ ab ipsis tractantur, magis spectat ad ius publicum, quàm priuilegia nobilitatis. l. i. §. huius studij. ff. de inst. & iur. c. contingit. l. de sen. ex com. vbi gloss. Et in cap. parochianos. eod. tit. Nam & priuilegium clericorum, cuius modo mentionem fecimus, partem adsumit à lege diuina, quod alibi tractabimus. Nec potest renouatio in eo casu admitti, quin tendat in derogationem honoris status ecclesiastici, cum clerici saculari tributa non possint absque dedecore ordinis totius frequentare, apud eaque litigare, iuxta rubri. ne clerici vel monachi. maxime in c. 1. 2. & c. sed neque. & ideo lex, cui renouatur, continet publicam & priuatam vtilitatem omnino inseparabiles: quod post alios notat Fel. in d. c. si diligenti. num. 16. Non sic in prædicta quæstione, quamuis etenim aliquis nobilis in carcerem pro ære alieno ducatur, non ex hoc iniuria fit ceteris nobilibus, nec eorum honori derogatur, cum frequenter nobiles criminum causa in carceribus sint. Deinde nobilis, qui huic priuilegio renouauit, poterit carceris molestiam effugere, si bonis cedere velit: quæ sane cessio ignominiosa non est, modo ea simpliciter absque actibus infamibus fiat. Sic denique videtur iure pronouari fuisse in hoc Regio Prætorio, renouationem à nobili Hidalgo factam eius beneficij, quo nobiles non possunt pro ære alieno in carcerem mitti, validam fuisse. Multa hic missa facimus, quæ possent hanc sententiam comprobare, quia ea pertinent ad tacitam renouationem ipsius nobilitatis: siquidem in hac quæstione agimus de renouatione expressa alicuius priuilegij nobilibus concessi, quæ fuerit facta manente ipsa nobilitate.

Non me lateat, hanc opinionem dubiam esse, & tamen eam æquillimam existimo, ne causa nobilitatis ipsi nobiles luxui, ludis, & commensationibus dediti, absque villo delectu res alienas, præsertim pecunias mutuo acceptas, temere consumant. Quod si ex renouatione alicuius priuilegij derogaretur nobilitati in vniuersum, tunc non foret renouatio ista admittenda: nempe quoad aliquod ignominiosum supplicium nobili inferendum, quod maximè obseruandum erit in his similibus renouationibus:

§. PRIMVS:

De iuramento confirmatorio actuū.

SVMARIA.

Iuramentum non confirmat actum prohibitum propter fauorem publicum.